

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport Een toevalsvondst in het Sint-Angela-instituut in de Kruineikenstraat 5b te Tildonk- Haacht (Vlaams-Brabant)

Eindverslag van een toevalsvondst

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Een toevalsvondst in het Sint-Angela-instituut in de Kruineikenstraat 5b te Tildonk-Haacht (Vlaams-Brabant). Eindverslag van een toevalsvondst.

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 170

AUTEURS

Steffie Peetermans & Geert Vynckier.

JAAR VAN UITGAVE

2021

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sonja Vanblaere

OMSLAGILLUSTRATIE

Kijk op het glazen dak van de feestzaal in art nouveau stijl van het Sint-Angela Instituut, 06/07/2017,
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Geert Vynckier

agentschap Onroerend Erfgoed

Havenlaan 88 bus 5

1000 Brussel

T +32 2 553 16 50

info@onroerenderfgoed.be

www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.

This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution

4.0 International License. To view a copy of this license, visit

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISSN 1371-4678

D/2021/3241/009

////////////////////////////////////

**EEN TOEVALSVONDST IN HET SINT-
ANGELA-INSTITUUT IN DE
KRUINEIKENSTRAAT 5B TE TILDONK
(VLAAMS-BRABANT).**

Eindverslag van een toevalsvondst

////////////////////////////////////

STEFFIE PEETERMANS EN GEERT VYNCKIER

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT	7
3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT	8
3.1	ALGEMENE BEPALINGEN	8
3.2	DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE.....	9
3.3	RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN.....	9
4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING	10
5	AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK.....	12
6	RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT	13
6.1	LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT	13
6.2	HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT	14
7	BESCHRIJVING VAN DE SITE	23
7.1	BODEMKUNDIGE SITUATIE.....	23
7.2	SPOREN EN STRUCTUREN.....	23
7.3	VONDSTEN.....	29
7.4	SYNTHESE VAN DE KENNIS OVER DE ARCHEOLOGISCHE SITE	30
8	SAMENVATTING	31
9	BIBLIOGRAFIE	32
9.1	LITERATUUR.....	32
9.2	INTERNETBRONNEN	32
10	BIJLAGEN	33
10.1	LIJST VAN PLANNEN EN KAARTEN	33
10.2	LIJST TERREINFOTO'S.....	33
10.3	LIJST VAN FOTO'S IN DE TEKST	37
10.4	LIJST VAN SPOREN	38

1 INLEIDING

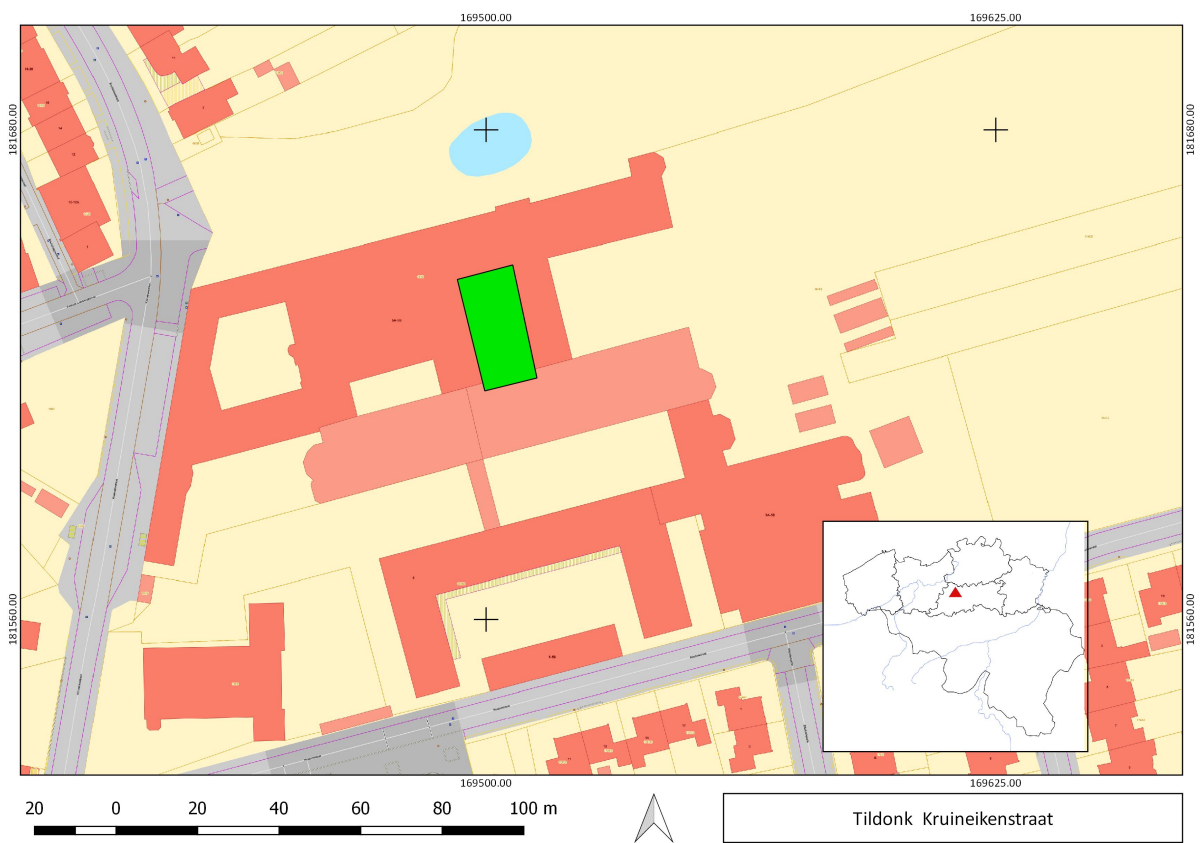
In het Sint-Angela-instituut te Tildonk, deelgemeente van Haacht, werden tijdens restauratiewerken van de Art Nouveau zaal (het uitgraven van de ondergrond om een nieuwe geïsoleerde vloerplaat en nieuwe ventilatie kanalen aan te leggen) bakstenen funderingen aangetroffen (fig. 1-3).

De restauratiewerken gebeurden door Group Monument en werden begeleid door architectenbureau 'De Vloed', die de vondst meldde op 4 mei 29 juni 2017 (Ir. Viviane Van Braeckel). Na telefonisch contact met betrokkenen (het architectenbureau, de werfleider Luc Major en de schooldirectie) werd een eerste bezoek afgesproken op de werf op 4 juli 2017. Samen met hen werd overeengekomen dat er geen muurresten meer mochten worden weggegraven. Wel zou een kleine graafmachine worden ingezet om de muren meer vrij te leggen en zou een opmetingsplan van de landmeter aan het agentschap Onroerend Erfgoed worden bezorgd.

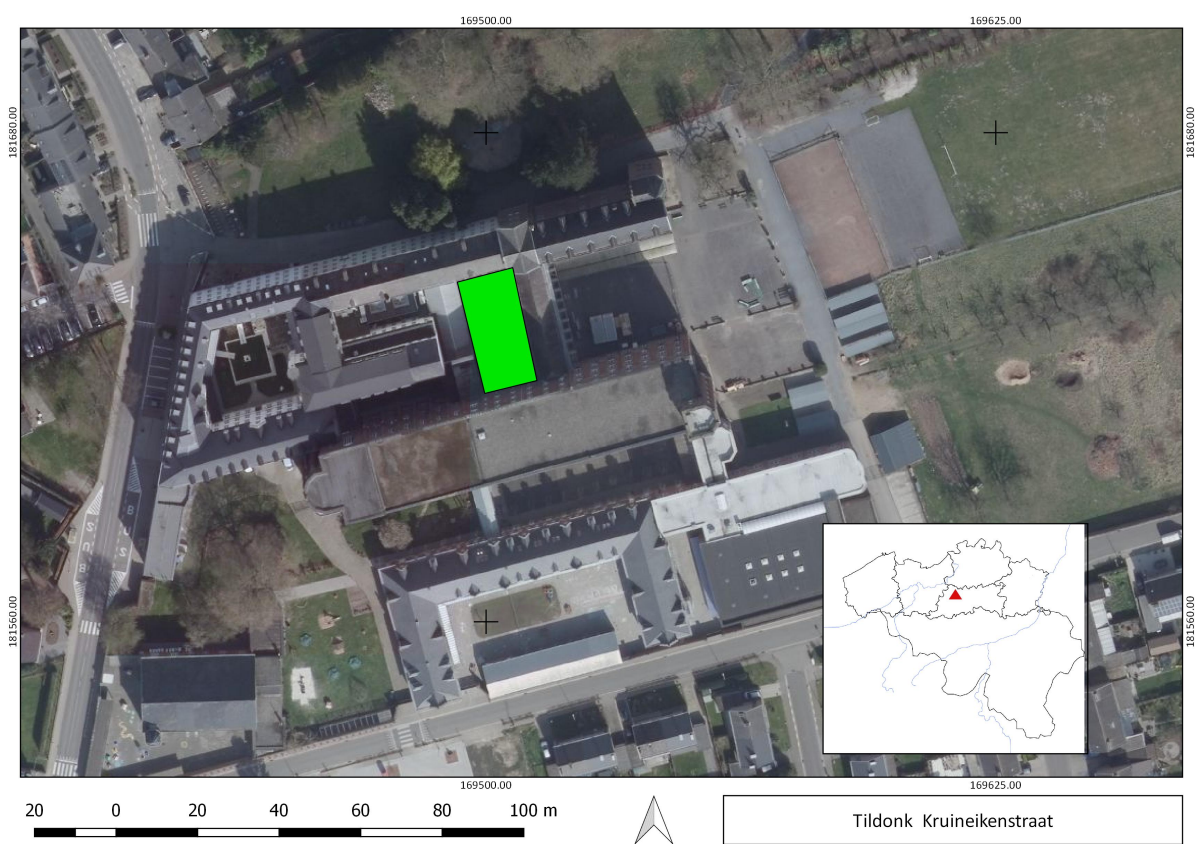
Op 6 juli 2017 voerde het agentschap Onroerend Erfgoed het onderzoek van de vindplaats uit met een ploeg van één archeoloog en drie technische medewerkers. De bakstenen funderingen werden opgekuist, gefotografeerd en ingemeten. Het voorziene veldwerk werd volledig afgerond. De uitgewerkte resultaten van dit archeologisch onderzoek, de verdere verwerking van de onderzoeksgegevens en vondsten en de interpretatie van de site binnen de ruimere historische context vormen het onderwerp van dit eindverslag.

Figuur 1: Topografische kaart van het onderzochte gebied. (©AGIV).

Figuur 2: GRB kaart met aanduiding van het onderzoeksterrein. (©AGIV).

Figuur 3: Een luchtfoto met aanduiding van het onderzoeksterrein.(©AGIV).

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PROJECT

Tildonk – Kruneikenstraat

Projectcode	2017G44
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog	Agentschap Onroerend Erfgoed (OE) OE/ERK/Archeoloog/2015/00001
Veldwerkleider	Geert Vynckier
Locatiegegevens van het onderzochte gebied	
Provincie	Vlaams-Brabant
Gemeente	Haacht
Deelgemeente	Tildonk
Adres	Kruineikenstraat 5b, 3150 Tildonk
Toponiem	/
Bounding box in Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	Punt 1: x= 169492.94 y= 181646.88 Punt 2: x= 169512.47 y= 181616.01
Kadastrale informatie	Haacht, 2 ^{de} Afd. Tildonk, Sie A, Perceel 0164/00F002
Toevalsvondst	
Datum vondst	04/05/2017
Datum melding	29/06/2018 (ID 172)
Dossiernummer	ID 175
Begin- en einddatum veldwerk	06/07/2017
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	357 m ²

Terreinwerk Geert Vynckier (veldwerkleider)
Michel Mulleners, Jurgen Staf &
Jos Wijnants (technisch assistenten)

Opmetingen en aanmaak kaartmateriaal Johan Van Laecke (landmeter-expert) en
Nico Vanderlinden (architectenbureau 'De
Vloed')

Tekenwerk en plannen Sylvia Mazereel (archeologisch tekenaar)

Fotografie terrein en vondsten Geert Vynckier

Rapportage Steffie Peetermans en Geert Vynckier

3 DE ONDERZOEKSDRACHT

3.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 vermeldt het volgende in verband met toevalsvondsten, onder Hoofdstuk 5. Archeologie – Onderafdeling 4. Toevalsvondsten:

Art. 5.1.4. Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap. De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen. In voorkomend geval brengt het agentschap de zakelijkrechthouder en de gebruiker van de betrokken percelen, als ze niet de vinder zijn, en de gemeenten waar de vondsten worden gedaan ervan op de hoogte dat er vondsten zijn gedaan die vermoedelijk archeologische erfgoedwaarde hebben en wat de rechtsgevolgen daarvan zijn. De zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte:

1° de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren;

2° de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen;

3° de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels daarvoor bepalen.

Na het onderzoek, vermeld in het derde lid, 3°, kan het agentschap de termijn van tien dagen inkorten of verlengen. Het agentschap brengt de zakelijkrechthouder en de gebruiker daarvan per beveiligde zending op de hoogte. Na het verstrijken van de termijn zijn de zakelijkrechthouder, de gebruiker en de vinder niet langer onderworpen aan het passiefbehoudsbeginsel voor archeologisch erfgoed voor wat betreft de gemelde vondst.

De Memorie van Toelichting van het Onroerenderfgoeddecreet vult aan:

Artikel 5.1.4. (...) De bij decreet opgelegde bewaarmogelijkheden blijven gedurende tien dagen van kracht. Gedurende deze periode beschikt de Vlaamse overheid over de nodige tijd om de noodzakelijke vaststellingen te doen of te laten doen op het terrein. De Vlaamse overheid werkt zoveel mogelijk samen met de betrokken onroerenderfgoedgemeente(n). Op basis van de terreinevaluatie kan de Vlaamse overheid de termijn van tien dagen verlengen of inkorten. Eventuele financiële tegemoetkomingen als gevolg van een termijnverlenging kunnen in uitvoeringsbesluiten worden behandeld (zoals bepaald in artikel 10.3.3). Omdat deze financiële tegemoetkomingen volledig voor rekening van de Vlaamse overheid zijn, is de Vlaamse administratie volledig voor het proces van toevalsvondsten bevoegd.

Het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 2015) vervulde als volgt:

Artikel 5.5.4. Met toepassing van artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en in afwijking van artikel 5.5.1 tot en met artikel 5.5.3 van dit besluit geldt voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen die volgen op een toevalsvondst en uitgevoerd worden door het agentschap, een onmiddellijke toelating.

Een toevalsvondst dient steeds op korte termijn behandeld te worden. Hierdoor beperkt de onderzoeksopdracht zich tot het evalueren van het bodemarchief en het *ex situ* bewaren van mogelijk archeologisch materiaal dat dreigt vernietigd te worden. Binnen de context van een toevalsvondst kan een voorafgaandelijk bureauonderzoek niet plaatsvinden. Dit bureauonderzoek dat de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische voorkennis van de vindplaats verzamelt, is noodzakelijkerwijze na het terreinonderzoek gebeurd; de resultaten zijn in dit eindverslag opgenomen (zie 6.).

//

3.2 DE VRAAGSTELLING MET BETREKKING TOT DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Aangezien het hier een toevalsvondst betreft, was een voorafgaande vraagstelling niet aan de orde. Het doel van het onderzoek van een toevalsvondst beperkt zich tot inzicht verkrijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en vondsten, hun datering en indien van toepassing hun relatie en fasering, alsook het *ex situ* bewaren van de vondsten die dreigen vernietigd te worden. Voor dit eindverslag is dit onderzoek uitgebreid. De resultaten van het archeologisch onderzoek zijn bestudeerd in het licht van de archeologische voorkennis van het gebied en de historische context om te komen tot een interpretatie van de site.

3.3 RANDVOORWAARDEN BIJ TOEVALSVONDSTEN

De randvoorwaarden noodzakelijk voor het onderzoek van een toevalsvondst worden beschreven in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013: *‘De zakelijkrechter, de gebruiker en de vinder moeten tot de tiende dag na de aangifte de archeologische artefacten en hun vindplaats in onveranderde toestand bewaren, de archeologische artefacten en hun context tegen beschadiging of vernieling beschermen, de archeologische artefacten en hun context toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap’.*

Na het eerste bezoek van de site op 4 juli 2017 werden goede afspraken gemaakt met de schooldirectie, het architectenbureau ‘De Vloed’ en de aannemer ‘Group Monument’ voor het uitvoeren van het onderzoek. De aannemer werkte volop mee en stelde een kleine graafmachine ter beschikking om de muren, waar nodig terug of beter vrij te maken van hopen losse reeds uitgegraven grond.

Het agentschap Onroerend Erfgoed kon hierdoor het nodige terreinwerk onder gunstige omstandigheden, snel en efficiënt uitvoeren. Dit terreinwerk werd uitgevoerd op 6 juli 2017.

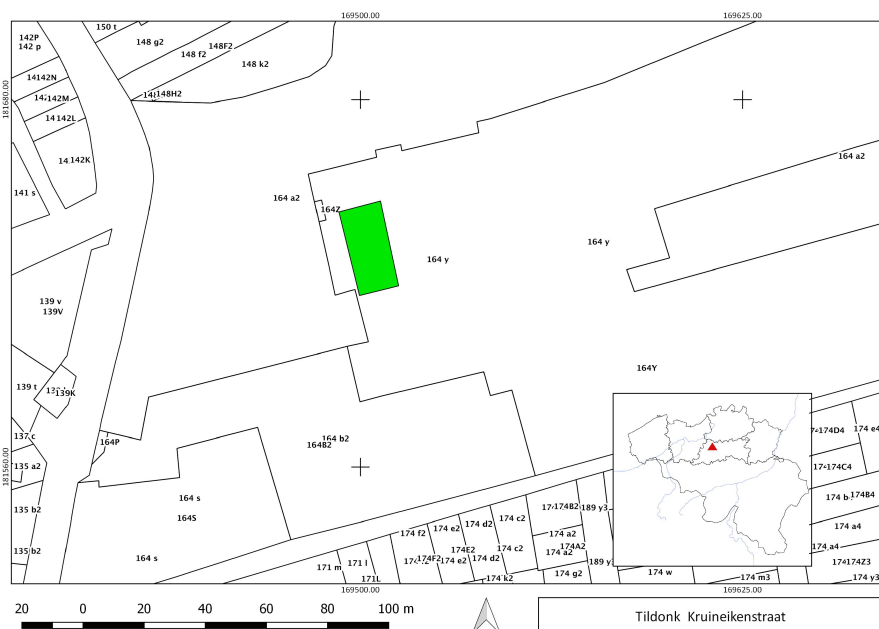

4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE OPGRAVING

De uitvoering van dit onderzoek, de registratie en opgraving van de gemelde toevalsvondst, vond plaats volgens de bepalingen van het Onroerendgoedecreet (2015), het uitvoeringsbesluit bij het decreet en de Code van Goede Praktijk, wat betreft de uitvoering van en de rapportering van archeologische opgravingen. Gezien het hier een toevalsvondst betreft, was er geen sprake van een vooraf bepaalde strategie.

Op het terrein kon tijdelijk beroep gedaan worden op een kleine graafmachine met platte bak. Deze werd alleen op plaatsen ingezet waar het nodig was om hopen losse grond te verzetten en om de funderingen beter vrij te leggen. De aanpalende bodem was niet bedreigd of zou niet worden weggegraven, daar gebeurde geen verder onderzoek. Al de funderingen werden manueel met een truweel opgeschoond, gefotografeerd en digitaal en gegeorefereerd opgemeten. Enkele aanwezige profieltjes voor nieuwe leidingen, die ons een idee gaven van de diepte van de fundering en de ophogingslagen van het terrein, werden eveneens opgeschoond en gefotografeerd. Op één plaats tegen de noordelijke funderingsresten werd een klein kijkputje gegraven vlak langs een van de funderingen om een idee te krijgen van de ondergrond onder de uitgebroken vloer van de feestzaal. Het inmeten van de funderingen en de nog bestaande muren van de feestzaal gebeurde op 26 juni 2017 door Ir. Nico Vanderlinden, landmeter expert (LAN 04 1059) uit Denderwindeke. De hoogtes werden geregistreerd ten opzichte van het vaste punt van de landmeter (werfniveau: 15,405m TAW). De spoornummers zijn doorlopend genummerd.

De werken werden uitgevoerd door een ploeg van het agentschap Onroerend Erfgoed onder leiding van Geert Vynckier (erkend archeoloog) en de technische medewerkers Michel Mulleners, Jurgen Staf en Jos Wijnants. Het digitale inmeten van de sporen gebeurde door een externe landmeter-expert Ir. Nico Vanderlinden (LAN 04 1059). Er werden geen bodemmonsters genomen. Er werden geen archeologische vondsten (keramiek, glas, botresten,...) aangetroffen. Er werd geen metaaldetector gebruikt. Het plan met de contouren op het kadasterplan werd gemaakt door Johan Van Laecke (fig. 4). Overzichtsfoto's (fig. 5 - 8) van de site werden genomen door Geert Vynckier.

Figuur 4: Plan met de contouren van de onderzochte werkput geprojecteerd op de kadastrale kaart. (©agentschap Onroerend Erfgoed: Johan Van Laecke).

Figuur 5: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidoosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 6: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 7: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 8: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordoosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

5 AANPAK VERDER ONDERZOEK, ONDERZOEKSVRAGEN EN POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Gelet op het beperkte aantal sporen en vondsten wordt bij deze toevalsvondst een volledige verwerkingsstrategie gevolgd en wordt alles in detail uitgewerkt. Alle gegevens zijn immers noodzakelijk om tot een zinvolle conclusie te kunnen komen van deze vindplaats. Aangezien de vondsten en sporen volledig worden uitgewerkt, is een assessment binnen deze context niet aan de orde en wordt in dit rapport geen assessment-rapport opgenomen.

De studie beperkt zich tot case-gebonden onderzoeksvragen met betrekking tot de aard van de vindplaats, de datering, de relatie en de fasering van sporen en vondsten. Eigen aan het onderzoek van een beperkte toevalsvondst is dat de uitwerking ervan veel vertelt over deze vindplaats maar weinig over de ruimere context.

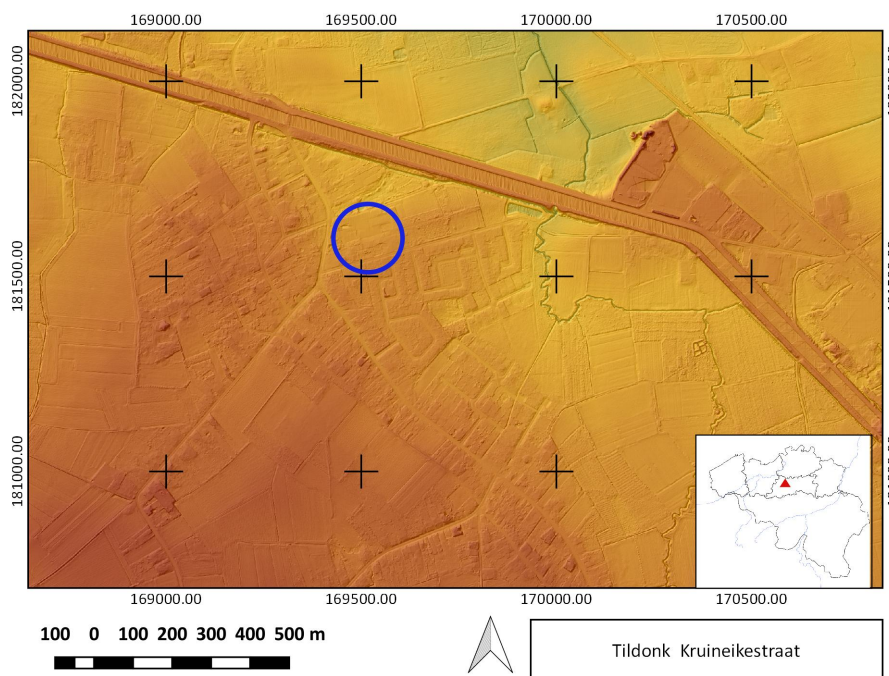
6 RELEVANTE VOORKENNIS EN RUIMERE CONTEXT

6.1 LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE CONTEXT

Het onderzoeksgebied is gelegen in Tildonk, een deelgemeente van Haacht. Haacht is gelegen in het noorden van de provincie Vlaams-Brabant. Het onderzoeksgebied is gelegen in het centrum van Tildonk, ten oosten van de kerk.

Tildonk bevindt zich in het traditioneel landschap van de zandleem- en leemstreek. Dit landschap wordt gekenmerkt door een golvende topografie met een beperkt aantal vergezichten die begrensd worden door reliëf, bebouwing en vegetatie¹.

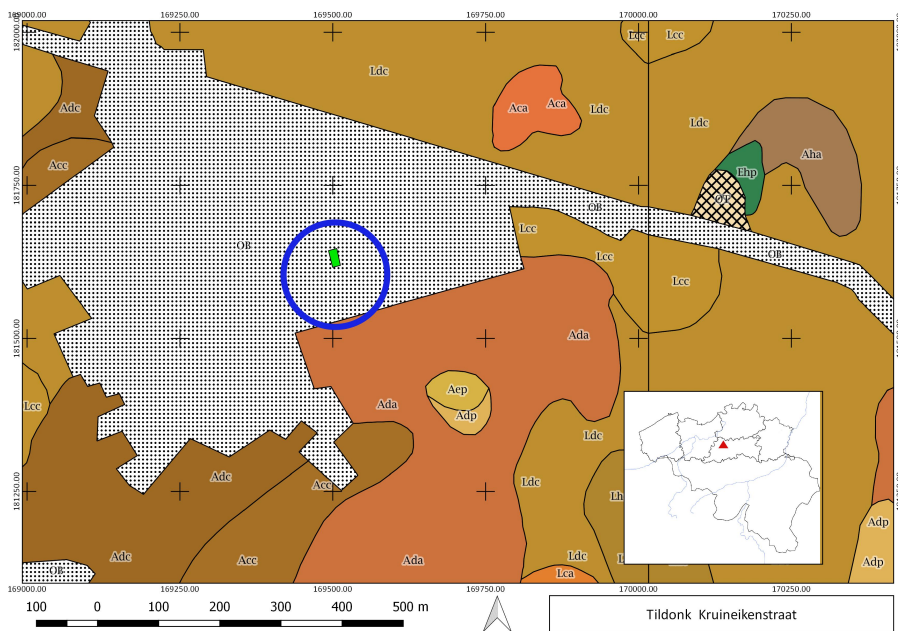
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuiden van het kanaal Leuven-Dijle. Tildonk is gelegen op de rand van de Vlaamse vallei (fig. 9). Ten noorden, in Haacht, stroomt de Dijle. De Dijle maakt deel uit van het stroomgebied van de Schelde. Net ten noorden van het onderzoeksgebied stroomt een rivier, de Beek. Het onderzochte terrein ligt op een hoogte onder het huidige maaiveld van ca.15,30 TAW.

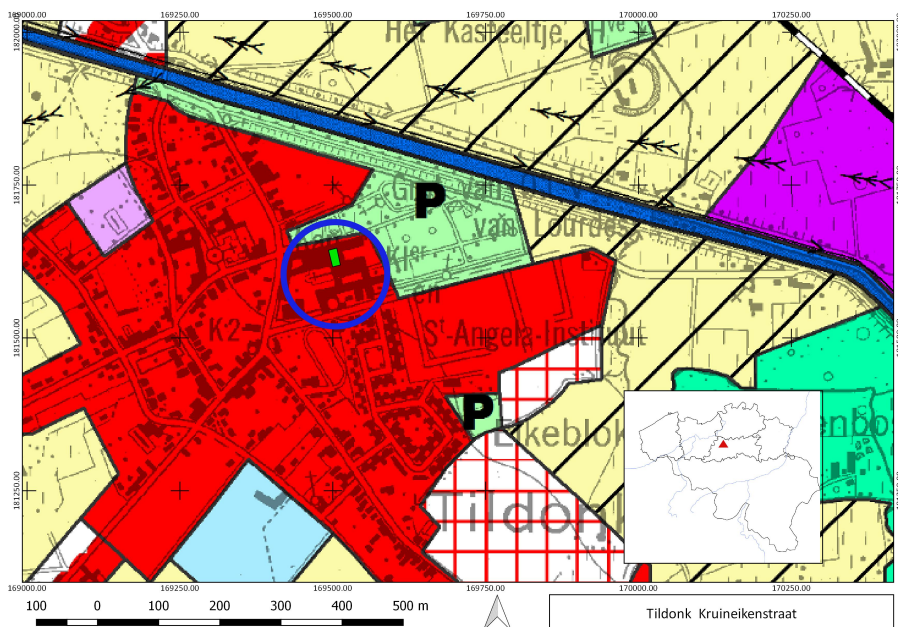
Figuur 9: Digitaal terreinmodel van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (DHMV II, © AGIV).

Op de bodemkaart (fig. 10) situeert het onderzoeksgebied zich in bebouwde zone (OB). Net ten zuiden en oosten hiervan situeren zich bodemtypes die worden gekarakteriseerd door matig gleyige leemgronden met een textuur B horizont (Ada) en zwak gleyige zandleemgronden met sterk gevlekte textuur B horizont (Lcc). Op het gewestplan (fig. 11) wordt het perceel weergegeven in woonzone. Net ten noorden van dit perceel wordt het gebied aangeduid als parkgebied.

¹ Antrop *et al.* 2002.

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (© AGIV).

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op het gewestplan (© AGIV).

6.2 HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

Het vroegste gedetailleerd plan van Tildonk dateert omstreeks 1650 (fig. 12)². Hier is de kerk van Tildonk op te zien met errond enkele huizen en hoeven. In de buurt van het onderzoeksgebied lijkt zich een pastorie met schuur te bevinden, ten oosten van de kerk.

2

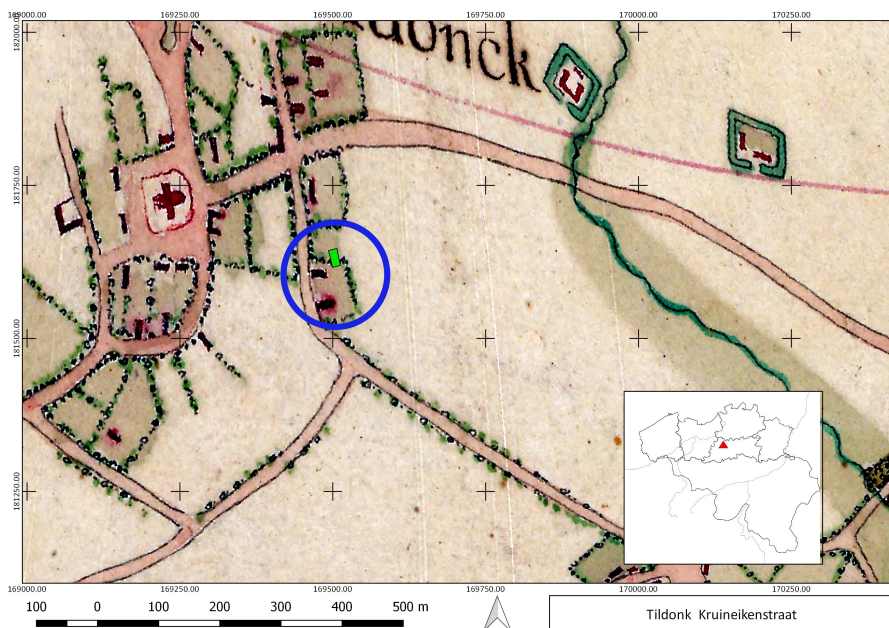
https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=510/510_0002_000/510_0002_000_02500_000/510_0002_000_02500_000_0_0001.jp2.

Figuur 12: Detail van een kaart geplakt op doek, met de grote wegen gesitueerd tussen Brussel, Buken, Leuven, Tildonck, Wespelaar en Wakkerzeel. Opgesteld rond het midden van augustus in 1650 door Vincent Anthony (©Rijksarchief van België).

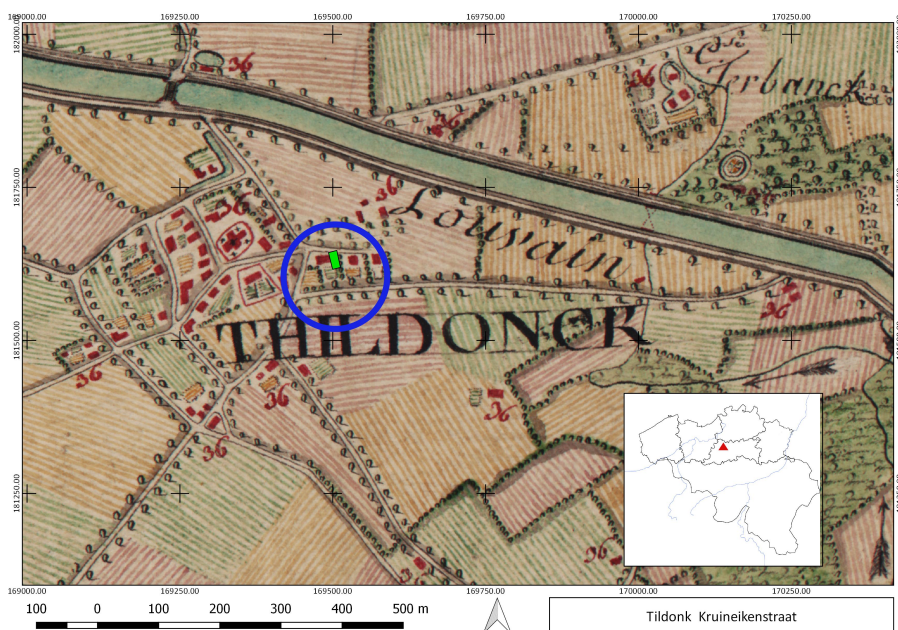
Op de kaart van de Villaret (1745-1748) (fig. 13) is ter hoogte van de aangetroffen sporen geen directe bewoning zichtbaar. Wel situeert het zich tussen enkele huizen en lijkt er beplanting aanwezig, deze vormt de begrenzing tussen de percelen. Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuiden van het kanaal Leuven-Dijle. Dit kanaal werd aangelegd in 1752 tussen Leuven en Mechelen. Ter hoogte van Tildonck bevindt zich één van de vijf sluiven³.

Op de kaart van Ferraris (1771-1778) (fig. 14) is er ter hoogte van het onderzoeksgebied gedeeltelijk een gebouw zichtbaar, alsook aanplantingen en een moestuin. Net ten noorden van het onderzoeksgebied situeert zich een weg die lijkt dood te lopen. Ten zuiden van het onderzoeksgebied situeert zich eveneens een weg, deze is aangeplant met bomen en maakt een verbinding mogelijk naar het kanaal, dat zich ten noorden van Tildonck situeert.

Figuur 13: De locatie van de toevalsvondst op de kaart van Villaret-kaart (©AGIV).

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/200544>.

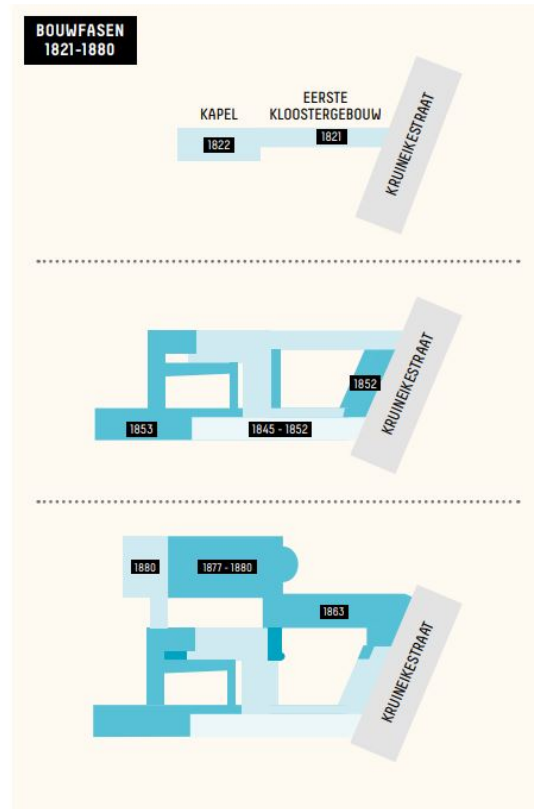
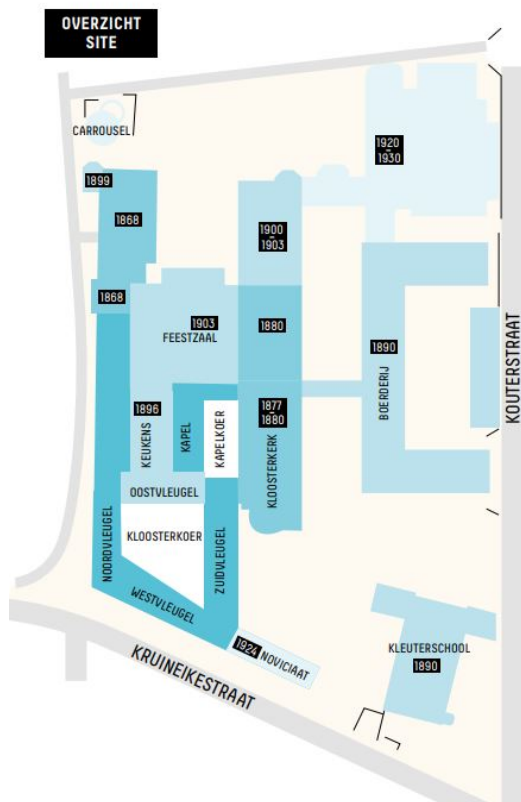

Figuur 14: De locatie van het onderzoeksgebied op de kaart van Ferraris (©AGIV).

Het onderzoeksgebied maakt momenteel deel uit van het Sint-Angela-instituut en -klooster. Dit domein ontstond in 1818, toen er in de schuur achter de pastorie, door pastoor Lambertz gestart werd met een schooltje. In 1822 werd er gestart met de bouw van een nieuwe school met klooster en pensionaat, deze kreeg toen de naam Sint-Angela-instituut en werd een gerenommeerde instelling voor katholieke Engelse meisjes. Het domein werd tevens ommuurd en bestond, buiten de gebouwen, ook uit een nuts- en siertuin met vijver. In de 19de eeuw en begin 20ste eeuw onderging dit domein vele uitbreidingen⁴. Een overzicht van de verschillende bouwfases is te zien in figuur 15. In totaal was het domein zo'n 3ha groot⁵. Op basis van onderstaande bouwfases is het mogelijk dat de muren die tijdens dit archeologisch onderzoek werden geobserveerd verband houden met de uitbreiding ten oosten van de kapel, omstreeks 1853. Verder gedetailleerd archiefonderzoek werd er niet uitgevoerd naar deze verschillende bouwfases zodat we niet met zekerheid kunnen zeggen tot welke uitbreiding de aangetroffen resten behoren.

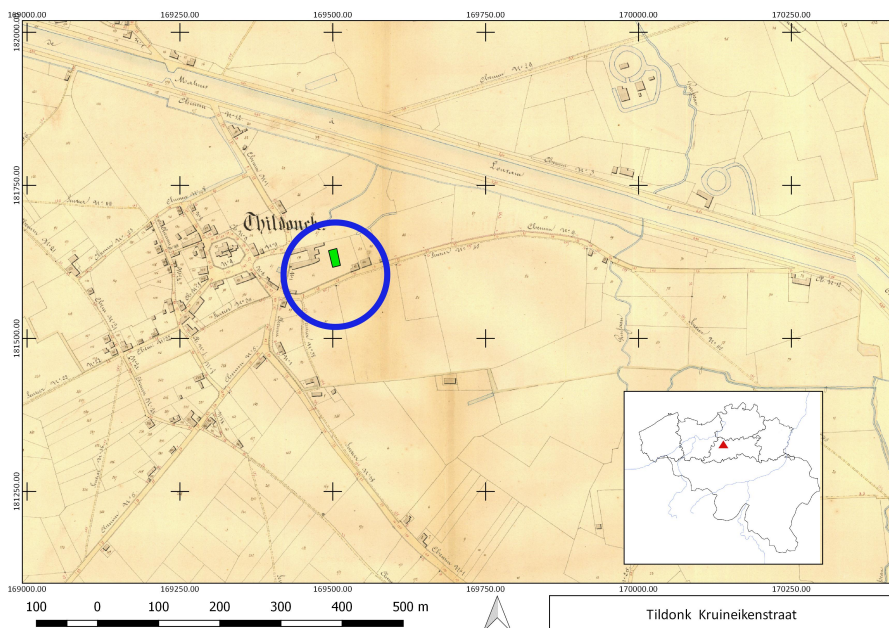
⁴ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/200084>.

⁵ <https://vdocuments.mx/kloosterschoolsite-tildonkse-ursulinen-een-oord-van-schoonheid.html>.

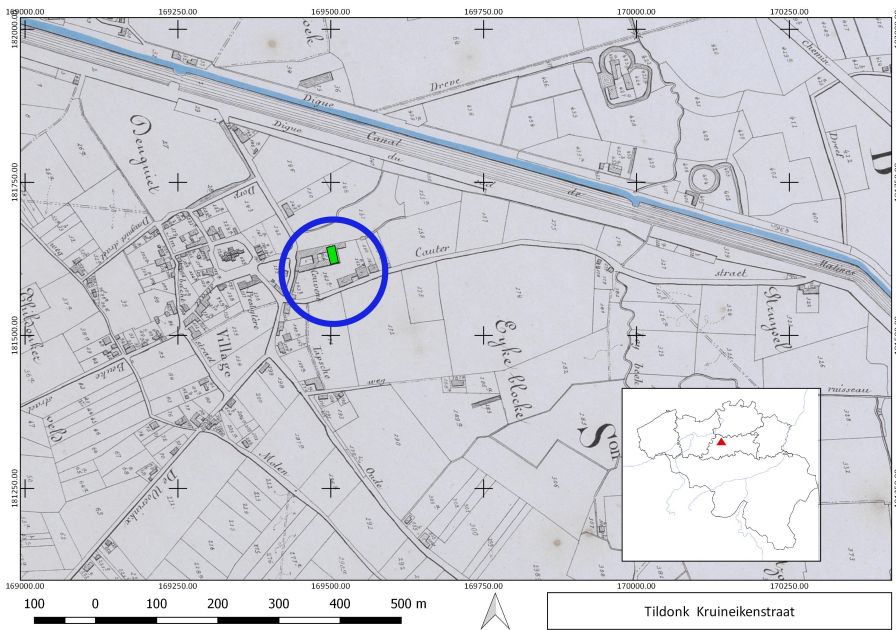

Figuur 15: Overzicht van de bouwfases van het Sint- Angela Instituut (© Vlaams-Brabant)

Ook op onderstaande kaarten, Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (fig. 16) en de kaart van Popp (1842-1879) (fig. 17) is duidelijk te zien dat het domein verscheidene verbouwingen en uitbreidingen kende. Deze uitbreidingen situeren zich voornamelijk richting het oosten. Waar het onderzoeksgebied gesitueerd is werd geen gebouw opgetekend op de Atlas der Buurtwegen, het lijkt zich direct ten oosten van het hoofdgebouw te bevinden. Op de kaart van Popp lijkt het oostelijk deel van het hoofdgebouw zich te situeren op de locatie van het onderzoeksgebied.

Figuur 16: De locatie van het onderzoeksgebied op de Atlas der buurtwegen (© AGIV).

Figuur 17: De locatie van het onderzoeksgebied op de Popp-kaart (© AGIV).

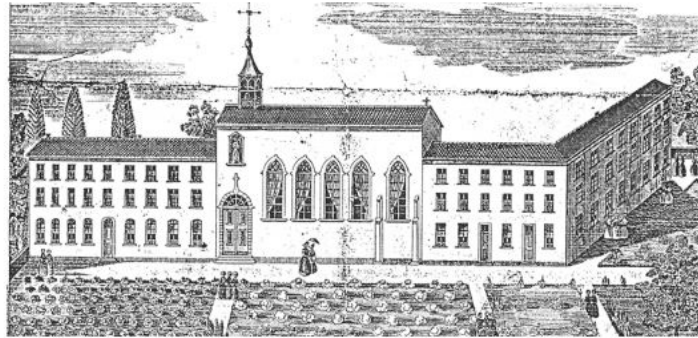
Op de topografische kaart van België uit 1892 (fig. 18) is te zien dat het domein opnieuw werd uitgebreid en de tuinen werden aangelegd. Hierop is onder andere te zien dat de kloosterkerk werd aangebouwd. Alsook op onderstaande litho's (fig. 19), is de uitbreiding van het domein doorheen de 19 de eeuw goed te zien.

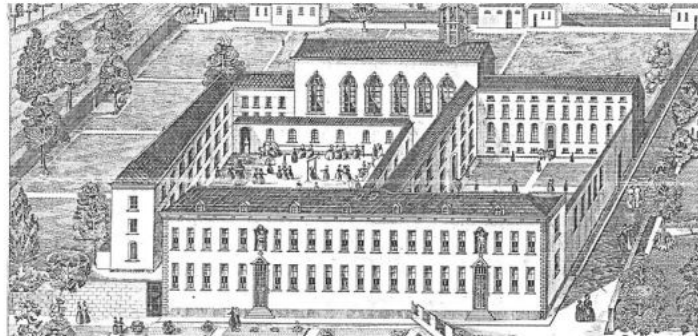
Figuur 18: De locatie van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van België (©NGI).

Figuur 19: Evolutie van de kloostersite vanaf 1822-1880, de art-nouveau-feestzaal werd pas later gebouwd (©Joanna Janssens).

kloostersite in 1822
vanuit het zuiden

kloostersite in 1845
vanuit het noorden

kloostersite in 1880
vanuit het noordwesten

Het onderzoeksgebied is gesitueerd in de art-nouveau-feestzaal, deze zaal werd in 1903-1904 gebouwd tussen de noord- en zuidvleugel. De 'salle des fêtes' is een ontwerp van J. Prémont, mogelijk in samenwerking met A. Gellé en heeft een omvang van 600 m². De zaal is driebeukig opgebouwd en wordt gevormd door een metalen spantstructuur afkomstig van de ateliers Devroye. Het dak is deels uit glas en deels uit planken. De glazen werden ontworpen door R. Evaldre en bestaan uit glas in lood ramen met sterk geometrische en geabstraheerde vegetale motieven. Er bevindt zich in deze zaal tevens een verdiep 'galérie de passage' dat bestaat uit een planken vloer gedragen door metalen liggers en schoorstukken en een ijzeren balustrade. De vloer van de feestzaal bestaat uit een parket met een visgraatmotief, de lambrisering is afgewerkt met faïencetegels van Villeroy et Boch. De muren zijn versierd met sgraffito met symbolische en florale motieven door de hand van A. Giraudo⁶. De eerste foto's van de art-nouveau zaal (fig. 20 - 21) dateren uit 1908 en 1912. Hierop is een immense art-nouveau zaal te zien met alle voorgenoemde kenmerken.

⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/200084>.

Figuur 20: 'Salle des fêtes' omstreeks 1908
(© www.delcampe.net).

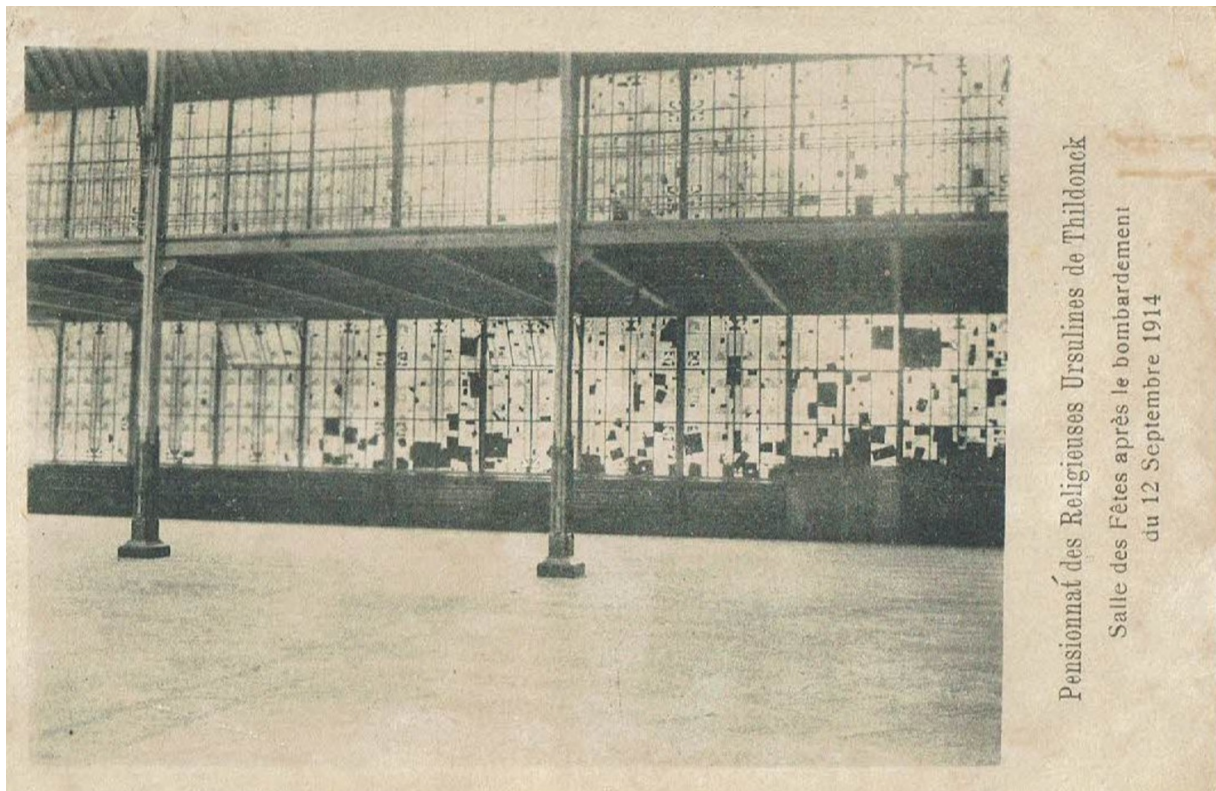

Figuur 21: 'Salle des fêtes' omstreeks 1912
(© www.delcampe.net).

Tijdens de eerste wereldoorlog werd het klooster en de feestzaal gebombardeerd in 1914 (fig. 22). Buiten de ruiten, deuren en muren die doorzeefd werden door munitie bleef het klooster grotendeels gevrijwaard van zware vernielingen. Het klooster deed in eerste instantie dienst als verpleegpost en inkwartiering van soldaten. Later vormde het klooster de uitvalsbasis van de Duitse Generaal von Beseler. De Duitse generaal richtte het klooster in als veldhospitaal en verblijfplaats van de officieren. In 1917 deed het klooster dienst als opvangcentrum voor vluchtelingen uit de frontlinie. De verhalen over de eerste wereldoorlog in het klooster werden bijgehouden in dagboeken door de kloosterzusters⁷.

⁷ OKV (Openbaar Kunstbezit Vlaanderen) 2014, 6-10.

Figuur 22: 'Salle des fêtes' omstreeks 1914 (© www.delcampe.net).

In 1928 werd het kloosterdomein getroffen door een grote brand veroorzaakt door een blikseminslag. Het dak van de kloosterkerk brandde helemaal af, de art-nouveau zaal bleef ongeschonden, de parket liep wel schade op door het bluswater⁸.

Tijdens de tweede wereldoorlog werd het klooster gebruikt voor de mobilisatie van het Belgisch leger en later ook als hospitaal en opvangcentrum. Na de bevrijding werd er een Engels militair hospitaal opgericht voor de soldaten die psychische problemen hadden ten gevolge van het oorlogsgeweld⁹.

De art-nouveau zaal is in de 20ste en 21ste eeuw vaak het decor geweest voor verscheidene films, onder andere Blue Berry Hill, Het Verdriet van België, Crazy love en In Vlaamse velden (fig. 23)¹⁰. Sinds 2002 werd het Sint-Angela-instituut en -klooster aangeduid als beschermd monument¹¹. In 2011 werd het domein geschonken aan de lokale KVLV (nu Ferm). Waarna het in 2013-2014, met steun van de Vlaamse overheid, werd gerenoveerd en ingericht als sociale campus met onder andere een belevingscentrum voor de herdenking van de Eerste Wereldoorlog¹². De art nouveau feestzaal werd jaren gebruikt als overdekte speelplaats of sporthal waarna er in 2017 werd gestart met de restauratie ervan¹³. Ten slotte werd in november 2020 de tuin, vijver, serre en Mariakapel gerenoveerd¹⁴.

⁸ <https://www.bloggen.be/tilloenk/zoeken.php>.

⁹ <https://vdocuments.mx/kloosterschoolsite-tildonkse-ursulinen-een-oord-van-schoonheid.html>.

¹⁰ <https://www.hln.be/haacht/speelplaats-wordt-weer-feestzaal~a338312d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

¹¹ <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/200084>.

¹² Meul 2019, 6-10.

¹³ <https://www.hln.be/haacht/speelplaats-wordt-weer-feestzaal~a338312d/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

¹⁴ <https://www.robtv.be/nieuws/na-urselineklooster-in-tildonk-krijgt-nu-ook-omgeving-errond-grondige-restauratie-107908>.

Figuur 23: De art-nouveau feestzaal in de serie 'In Vlaamse Velden' (© één).

7 BESCHRIJVING VAN DE SITE

7.1 BODEMKUNDIGE SITUATIE

De muurfunderingen werden allen aangetroffen binnen in de feestzaal van de school en waren aangelegd tot op een diepte van 25 tot 45 cm onder het uitgegraven oppervlak dwars doorheen een onzuivere geelbruine lemige laag van 15-20 cm dikte waarin enkele fijne mortel- en baksteenfragmentjes zichtbaar zijn. Deze laag ligt op de geelgrijs gevlekte zandige leem ondergrond. Dit is ook de diepte tot waar de fundering is aangelegd. Om deze opbouw van het terrein te kunnen bekijken werd ter hoogte van spoor S4 een klein kijkputje aangelegd (fig. 25).

7.2 SPOREN EN STRUCTUREN

De art-nouveau-feestzaal werd tijdens graafwerken uitgegraven, hierbij werden enkele baksteenfunderingen aangetroffen, deze werden door de graafwerken slechts minimaal beschadigd. Alsook waren er in de feestzaal nog twaalf stalen pijlers aanwezig, deze dateren uit het begin van de bouw van de feestzaal (1903-1904). Deze stalen pijlers hebben een bakstenen fundering met een betonnen vierkant erop (fig. 32).

Ten opzichte van het uitgegraven vlak waren de funderingen nog tussen de 15 en 20 cm erboven en tussen de 20 en 30 cm eronder bewaard. Slechts op één plaats was de muur doorbroken. Op een andere plaats werd over korte afstand geen muurfundering aangetroffen. De fundering vertoonde daar een duidelijke onderbreking.

De archeologische resten werden pas zichtbaar nadat de houten vloer uit de feestzaal werd opgebroken en de nog dienstdoende afwaterings- en rioleringskanaaltjes na graafwerken werden opengelegd (fig. 24). De gemiddelde absolute hoogte van de werkput en de aanwezige sporen bedroeg tussen 15,10 en 15,40 TAW. De muurfunderingen werden allen aangetroffen binnen in de feestzaal van de school en waren aangelegd tot op een diepte van 25 tot 45 cm onder het uitgegraven oppervlak. De aangetroffen sporen bestaan allen uit bakstenenmuurfunderingen waarin soms uitgespaarde nissen zichtbaar zijn. In overleg met de aannemer en het schoolbestuur werd besloten de resten, waar mogelijk in situ te bewaren.

De zuidelijke bakstenen fundering (S1) bestond uit zes lagen en is 50 cm breed en opgebouwd met bakstenen van 17x8x5 cm en gemetseld met een lichtgrijze kalkmortel (fig. 27, S1 en fig. 28). Deze fundering werd opgebouwd in lagen van twee kops en één strek geplaatste bakstenen. In het oosten is deze fundering onderbroken door de fundering van de latere feestzaal. Alleen was niet meer te achterhalen hoever ze nog verder liep. In het westen buigt dezelfde fundering af richting noorden in een boog van 90°. Op deze plaats was de fundering onderaan duidelijk breder en robuuster (fig. 27, S1 en fig. 29). Deze fundering loopt in noordelijke richting verder waar ze onderbroken wordt door latere afvoer- en rioleringskanalen (fig. 30).

De bakstenen fundering (S2) ten noorden van spoor S1 loopt niet volledig parallel, is slecht 29 cm breed en bestond uit vijf lagen (fig. 26, S2 en fig. 30). Ze is opgebouwd met bakstenen van 19x8x5 cm, één kops en één strek geplaatst en gemetseld met dezelfde kalkmortel als S1. Deze muurfundering stopt in het oosten op 150 cm van de gebouwde fundering van de latere feestzaal.

Op regelmatige afstanden zijn in het metselwerk aan de zuidzijde nissen/uitsparingen te bemerken (S4 tot S10) die aan de binnenzijde bestreken zijn met mortel en 25 cm diep en 20 cm breed zijn (fig. 26, S4 tot S10 en fig. 31). Aan de noordzijde van de fundering bevonden zich ter hoogte van sommige nissen uitsparingen, 50 cm breed en 10 cm diep, die we als steunbeertjes interpreteren (fig. 26, S11 tot S14). Eén van deze uitsparingen is groter en meet in de breedte 250 cm (fig. 26, S5 en fig. 32). In het westen werd spoor S2 deels vernield en onderbroken door latere afwaterings- en rioleringskanaaltje.

In het verlengde van dit spoor (S2) konden we toch vaststellen dat dit spoor verder liep richting westen waar een deel van de muurfundering werd aangetroffen (S3). Spoor S3 is volledig hetzelfde qua opbouw als spoor S2 en is gewoon het verdere verloop ervan (fig. 26, S3 en fig. 33). In het westen is spoor S3 onderbroken door de fundering van de feestzaal.

In de noordoostelijke hoek van de feestzaal werd nog een bakstenen fundering aangetroffen (S15)¹⁵, zwaar vernield door latere afwaterings- en rioleringswerken en de huidige werken, met eenzelfde opbouw en metselwerk als spoor S2 (fig. 26, S15 en fig. 34).

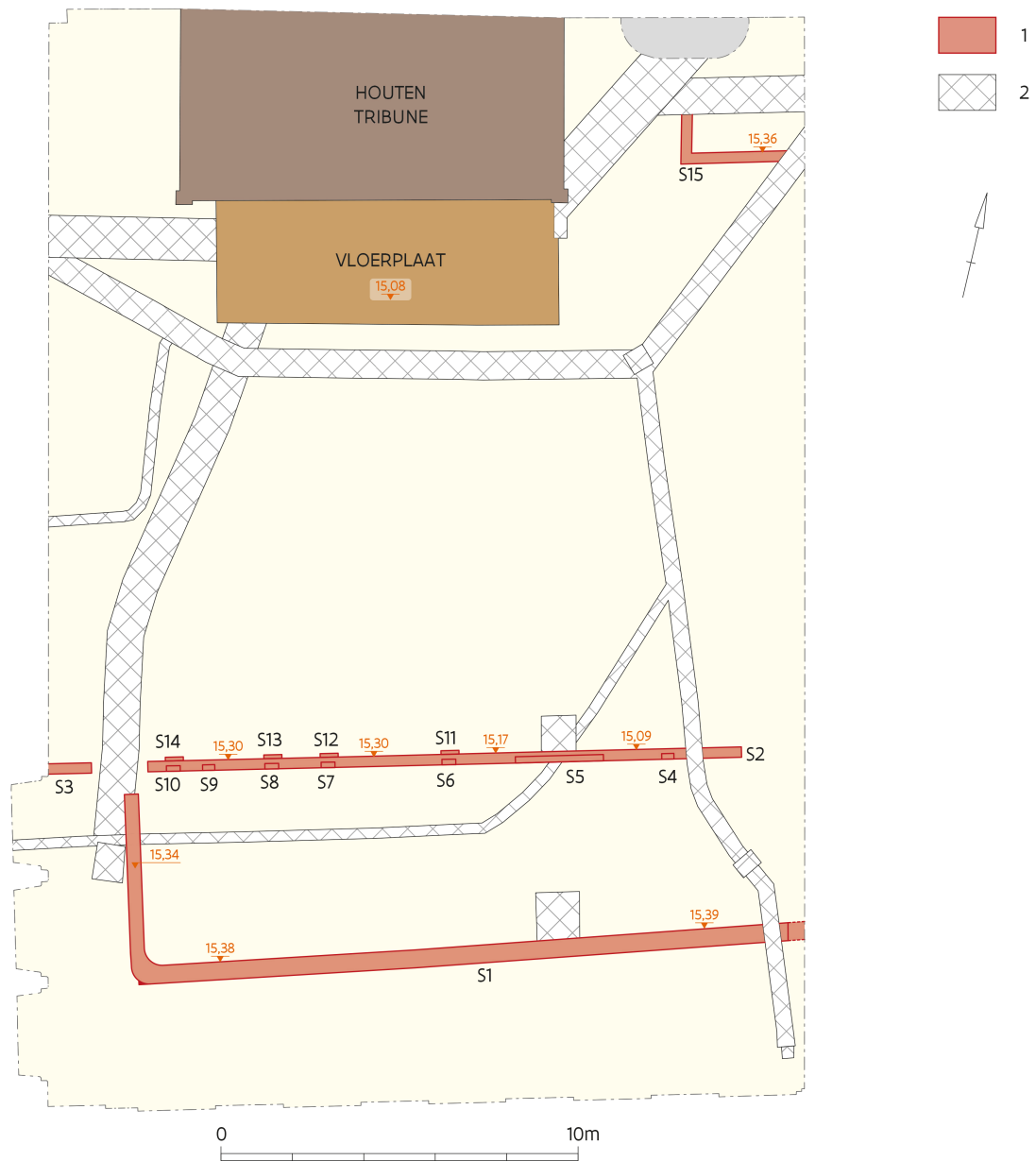

Figuur 24: Toestand van het terrein na de verwijdering van de vloer en na de eerste graafwerken op 04/07/2017 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 25: Kijkputje ter hoogte van spoor S4 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

¹⁵ Het baksteenformaat werd niet opgemeten.

Figuur 26: Alle sporenplan binnen de feestzaal met de TAW hoogten. 1: bakstenenfunderingsresten, 2: recente terug opgelegde afwaterings- en rioleringsgleuven (©agentschap Onroerend Erfgoed: Sylvia Mazereel op basis van plan van Ing. Nico Vanderlinden).

Figuur 27: De muurfundering spoor S1 vanuit het westen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 28: De robuustere fundering in de hoek van spoor S1 vanuit het zuiden (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 29: Funderingsmuren S1, S2 en S3 onderbroken door afvoer- en rioleringskanalen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

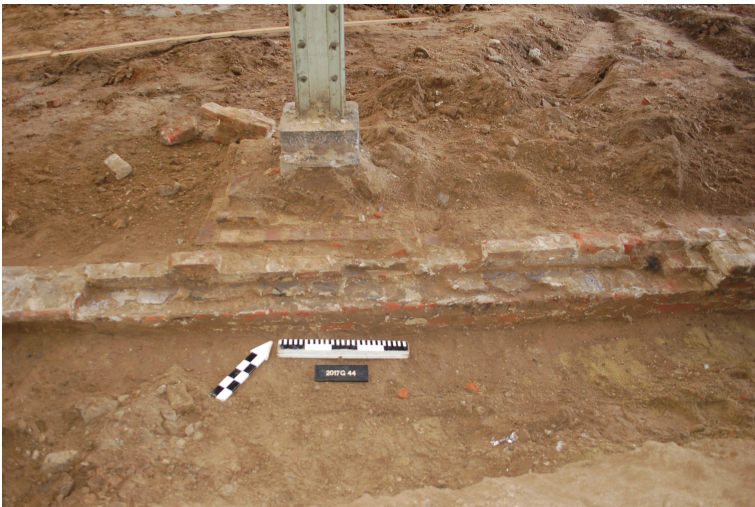

Figuur 30: De muurfundering spoor S2 vanuit het westen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 31: Nis spoor S9 in spoor S2
(©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 32: De bredere nis spoor S5 in
spoor S2 ten zuiden van een stalen pijler
(©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 33: Muurfundering spoor S3 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 34: Muurfundering spoor S15 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

7.3 VONDSTEN

Er werden geen vondsten aangetroffen. De gebruikte bakstenen konden niet worden meegenomen maar werden wel opgemeten (cf. 7.2).

7.4 SYNTHESE VAN DE KENNIS OVER DE ARCHEOLOGISCHE SITE

In deze opgravingsput, die zich in de art-nouveau feestzaal van het Sint-Angela-instituut en -klooster bevindt, werden vooral muurfunderingen aangetroffen. Alle muurfunderingen werden in situ bewaard.

In totaal werden er drie verschillende structuren aangetroffen. Twee (S15 en S2-S3) lijken tot dezelfde periode te behoren vermits ze dezelfde breedte hebben en zijn opgebouwd uit dezelfde bakstenen en mortels. De eerste situeert zich in het noordoostelijk deel van de werkput en behoorde mogelijks tot een bijgebouw. De andere structuur situeert zich in het zuidelijk gedeelte van de werkput en is W-O georiënteerd. Deze structuur bevat een deuropening, zes nissen en vier steunbeertjes. Vermits we enkel de aanzet hebben van de nissen is het moeilijk om afleidingen te maken over de functie van deze nissen en steunbeertjes. Mogelijks werden ze gebruikt bij het plaatsen van eventueel houten rechtopstaande balken om de muur verder op te trekken en om het dak te schragen. De grote uitsparing geeft mogelijks een deuropening weer.

De derde structuur, S1 lijkt tot een andere fase te behoren vermits deze bakstenen kleiner zijn en de muur breder is. Deze structuur maakt een 90 graden bocht en is O-W en N-Z georiënteerd.

Waar zich de tegenhangers van de muren van respectievelijk S1 en S2-S3 zich bevinden konden we niet achterhalen.

Daar er geen verder archiefonderzoek werd uitgevoerd konden de aangetroffen muurfunderingen niet aan een bepaald gebouw van één van de verschillende gekende bouwfase worden toegeschreven (6.2; fig. 15).

Het onderzoeksgebied is sinds de 17de eeuw tot en met vandaag bewoond geweest. Waardoor deze funderingen de restanten kunnen zijn van verschillende opeenvolgende bewoningsfasen. In de 17de eeuw bevond zich op deze locatie, of in de directe omgeving, de schuur van de pastorie (fig. 12).

Vanaf 1822 werd begonnen met de uitbouw van het Sint-Angela-instituut en -klooster, doorheen de opeenvolgende jaren zijn er verscheidene verbouwingen en uitbreidingen gedaan aan dit domein. Ten oosten van de kapel, die werd opgericht in 1822, bevindt zich het onderzoeksgebied. Vanaf 1845 werden hier nieuwe gebouwen geplaatst en uitbreidingen gedaan, onder andere gebouwen die dienst deden als klaslokalen (fig. 15). Deze gebouwen werden vermoedelijk in 1903 of eerder afgebroken om plaats te maken voor de art-nouveau feestzaal.

Wegens het niet uitvoeren van archiefonderzoek met betrekking tot de bouwfases van het domein, kunnen we niet met zekerheid zeggen uit welke fase deze muren dateren. De muurfunderingen die werden opgegraven tijdens dit archeologisch onderzoek kunnen afkomstig zijn van de gebouwen die zich hier bevonden voor het domein werd uitgebouwd door de Ursulinezuster, zoals de schuur van de pastorie in 1650. Tevens kunnen ze deel hebben uitgemaakt van het Sint-Angela-instituut en -klooster zelf en zo dus het resultaat zijn van verscheidene verbouwingen en uitbreidingen doorheen de eeuwen heen. Indien ze deel uitmaakten van dit domein kunnen ze gesitueerd worden tussen 1845-1903. Mogelijks behoorden ze tot de uitbreiding ten oosten van de kapel, deze is te situeren omstreeks 1853. Verder gedetailleerd archiefonderzoek zal hier in de toekomst uitsluitsel over geven.

8 SAMENVATTING

Naar aanleiding van renovatiewerken in de art-nouveau feestzaal van het domein van het Sint-Angela-instituut en -klooster werden bakstenen muurfunderingen aangetroffen. Deze vondstmelding werd gedaan op 29 juni 2017, waarna het veldwerk werd gedaan op 6 juli 2017 door het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit archeologisch onderzoek leverde enkele structuren op, deze werden allen *in situ* bewaard.

Historische gegevens geven ter hoogte van het onderzoeksgebied of in de directe omgeving ervan bewoning weer vanaf 1650. In deze periode situeerde er op het perceel een pastorie met aanhorende schuur (fig. 12). In 1818 werd in deze schuur gestart met een schooltje. Waarna in 1821 gestart werd met de bouw van een nieuwe school, klooster en pensionaat. Dit was het begin van de uitbouw van het domein van het Sint-Angela-instituut en -klooster. In de 19de en 20ste eeuw werden de tuinen aangelegd en de gebouwen uitgebreid en verbouwd (fig. 15), het instituut werd een gerenommeerde instelling voor katholieke Engelse meisjes. Het domein werd in 2002 beschermd en in de periode 2013-2020 gerenoveerd en omgebouwd tot sociale campus met onder andere een belevingscentrum ter nagedachtenis van WOI.

Er konden drie verschillende muurfunderingen worden geïdentificeerd. De eerste muurfundering (S1) is O-W georiënteerd met een 90 graden hoek richting het noorden, deze muur was 50 cm breed en opgebouwd uit 2 koppen en 1 strek. De tweede muurfundering (S2 en S3) situeert zich O-W, deze was 29 cm breed en opgebouwd uit 1 kop en 1 strek. Deze muur bestond aan de zuidzijde uit zes nissen (S4, S6, S7, S8, S9 en S10) en één mogelijke deuropening (S5). Aan noordzijde waren er ter hoogte van vier nissen (S6, S7, S8 en S10) steunbeertjes aanwezig (S11, S12, S13 en S14). De derde muurfundering (S15) was O-W georiënteerd met een hoek van 90 graden richting het noorden en was op dezelfde manier opgebouwd als voorgaande structuur en behoorde mogelijks tot dezelfde fase.

Vermits er geen vondsten werden gerecupereerd en er geen gedetailleerde plannen ter beschikking zijn, kan er niet met zekerheid worden bepaald uit welke bouwfases deze muurfunderingen afkomstig zijn. Deze funderingen kunnen afkomstig zijn van de oude schuur uit de 17 de eeuw, maar ook van de gebouwen die in de 19 de eeuw tegen de kapel van het Ursulinen domein werden gebouwd. Zeker is wel dat deze funderingen afkomstig zijn van een gebouw dat voor 1903 gebouwd werd, vermits de art-nouveau feestzaal in dit jaar werd gebouwd.

Deze archeologische site geeft ons bijkomende informatie over de indeling van het domein gedurende een bepaalde periode, bovendien is het een goed voorbeeld van de evolutie en verscheidenheid van de uitbreidingen en verbouwingen doorheen de eeuwen heen. Vermits dit onderzoeksgebied geruime tijd bewoond werd en een grote betekenis heeft voor de geschiedenis van de streek is de kans erg groot dat er ter hoogte van dit onderzoeksgebied nog meer archeologische sporen en vondsten aanwezig zijn die tot kenniswinst kunnen leiden.

10 BIJLAGEN

10.1 LIJST VAN PLANNEN EN KAARTEN

Figuur 4: Plan met de contouren van de onderzochte werkput geprojecteerd op de kadasterkaart. (©AGIV).

Figuur 9: Digitaal terreinmodel van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (DHMV II, © AGIV).

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (© AGIV).

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op het gewestplan (© AGIV).

Figuur 12: Plan van Tildonk met ten oosten een gebouw op de locatie van het onderzoeksgebied omstreeks 1650 door Vincent Anthony (©Rijksarchief van België).

Figuur 13: De locatie van de toevalsvondst op de kaart van Villaret-kaart (©AGIV).

Figuur 14: De locatie van het onderzoeksgebied op de kaart van Ferraris (©AGIV).

Figuur 15: Overzicht Bouwfasen (© Vlaams-Brabant)

Figuur 16: De locatie van het onderzoeksgebied op de Atlas der buurtwegen (© AGIV).

Figuur 17: De locatie van het onderzoeksgebied op de Popp-kaart (© AGIV).

Figuur 18: Tildonk op de Topografische kaart van België (© NGI).

Figuur 19: Evolutie van de kloostersite vanaf 1822-1880 (©Joanna Janssens).

Figuur 26: Alle sporenplan binnen de feestzaal met de TAW hoogten. 1: bakstenenfunderingsresten, 2: recente terug opgelegde afwaterings- en rioleringsleuven (©agentschap Onroerend Erfgoed: Sylvia Mazereel & Johan Van Laecke).

10.2 LIJST TERREINFOTO'S

Foto's kunnen opgevraagd worden via <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/diensten/archief/>.

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

Nr.	Werkput	Vlak	Spoornummer	Type	Omschrijving/datum
1	/	/	/	overzichtsfoto	Zicht op de feestzaal en de school 04/07/2017
2	/	/	/	overzichtsfoto	Zicht op de feestzaal en de school 04/07/2017
3	/	/	/	overzichtsfoto	Toestand op het terrein eerste bezoek 04/07/2017
4	/	/	/	overzichtsfoto	Toestand op het terrein eerste bezoek 04/07/2017
5	/	/	/	overzichtsfoto	Zicht op de feestzaal 04/07/2017
6	1	1	/	overzichtsfoto	Opschonen werkput 04/07/2017
7	1	1	/	overzichtsfoto	Opschonen werkput 04/07/2017
8	1	1	/	overzichtsfoto	Opschonen muurfunderingen 04/07/2017
9	1	1	/	overzichtsfoto	Opschonen werkput 04/07/2017
10	1	1	/	overzichtsfoto	Opschonen muurfunderingen 04/07/2017
11	1	1	S1	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017

12	1	1	S1	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017
13	1	1	S1	Detailfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
14	1	1	S1	Detailfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
15	1	1	S1	Detailfoto van de afgeronde hoek uit het zuiden	06/07/2017
16	1	1	S1	Detailfoto van de afgeronde hoek vanuit het zuiden	06/07/2017
17	1	1	S1	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017
18	1	1	S1 en S2	Overzichtsfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
19	1	1	S1, S2 en S3	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017
20	1	1	S3	Doorsnede vanuit het oosten	06/07/2017
21	1	1	S3	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017
22	1	1	S2 tot S14	Overzichtsfoto vanuit het westen	06/07/2017
23	1	1	S2 en S4	Overzichtsfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
24	1	1	S4	Close-up vanuit het zuiden	06/07/2017
25	1	1	S5	Overzichtsfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
26	1	1	S2 tot S14	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
27	1	1	S2 tot S14	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
28	1	1	S2 en S4 vanuit het oosten	Detailfoto vanuit het oosten	06/07/2017
29	1	1	S1, S2 en S3	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
30	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het westen	06/07/2017
31	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het zuidwesten	06/07/2017
32	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het zuidwesten	06/07/2017
33	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
34	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
35	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het noordoosten	06/07/2017
36	1	1	Zicht op de werken	Overzichtsfoto vanuit het oosten	06/07/2017
37	1	1	Zicht op de art nouveau glasbedekking	Overzichtsfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
38	1	1	S1	Detailfoto fundering vanuit het noorden	06/07/2017
39	1	1	S1	Detailfoto fundering vanuit het noorden	06/07/2017
40	1	1	S1	Detailfoto fundering vanuit het noorden	06/07/2017
41	1	1	S7 en S12	Detailfoto vanuit het zuiden	06/07/2017
42	1	1	S5	Detailfoto vanuit het zuid	06/07/2017

10.3 LIJST VAN FOTO'S IN DE TEKST

Figuur 1: Topografische kaart van het onderzochte gebied. (©AGIV).

Figuur 2: GRB kaart met aanduiding van het onderzoeksterrein. (©AGIV).

Figuur 3: Een luchtfoto met aanduiding van het onderzoeksterrein. (©AGIV).

Figuur 5: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidoosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 6: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het zuidwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 7: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordwesten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 8: Overzichtsfoto van de werkput vanuit het noordoosten (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 20: 'Salle des fêtes' omstreeks 1908 (© www.delcampe.net).

Figuur 21: 'Salle des fêtes' omstreeks 1912 (© www.delcampe.net).

Figuur 22: 'Salle des fêtes' omstreeks 1914 (© www.delcampe.net).

Figuur 23: De art-nouveau feestzaal in de serie In 'Vlaamse Velden' (© één).

Figuur 24: Toestand van het terrein na de verwijdering van de vloer en de eerste graafwerken op 04/07/2017 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 25: Kijkputje ter hoogte van spoor S4 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 27: De muurfundering spoor S1 vanuit het westen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 28: De robuustere fundering in de hoek van spoor S1 vanuit het zuiden (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 29: Funderingsmuren S1, S2 en S3 onderbroken door afvoer- en rioleringskanalen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 30: De muurfundering spoor S2 vanuit het westen (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 31: Nis spoor S9 in spoor S2 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 32: De breder nis spoor S5 in spoor S2 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 33: Muurfundering spoor S3 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

Figuur 34: Muurfundering spoor S15 (©agentschap Onroerend Erfgoed: Geert Vynckier).

